

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION
"Promoting Faith and Justice"
P.O. Box 37774
10101 Lusaka, Zambia

Tel: 260-1-290410
E-mail: jctr@jesuits.org.zm

fax: 260-1-290759
web: www.jctr.org.zm

01 Nkubo Mukata 2006

Muteende Kufuma kuba JCTR!

Muteende wa Kristu.

Tuji na lusaangalalo pa kwimutuminako mafuunjisho apa maambo awaama a kwa Kristu, a mu Kwaleshima, mwaaka wa 2006. Tubena kuketekela amba mafuunde a Kiikatolika akaleeta buluumbululo mumafuunde apusana pusana akashimikilwa mu Kwalenshima. Naangwa bino, tubena kukonkomesha bakafuunjisha ne bantaangi boonse kwingijisha aano mafuunjisho pamo ne byuubilo bya mumiizhi yaabo.

Kuloondela na makalata ne lutundaiko twaji kutambwiila mu myaaka yapita, kitumweesha kuba amba aano mafuunde tutuuma, akonsheka kwingijishiwa mu bipwiilo, mubiteente, mumabuumba alekana lekana, kubikapotu ne mu malombelo a pa muntu pa muntu.

Mu ino nshita ya Kwaleshima, ba JCTR basakisha kutala ba mutwe wa maambo, wa kwiita bena kristu boonse kwingijila pamo kikakata na kumona amba busalo bwa Ndamakyalo abu bunakwiya bwaubiwa mu muteende. Akino kikonsha kubikwatu kana inge boonse twi tweeza mu kwito ya kuuba byaafwainwa kubikwa. Ateba boonse twafwainwa kuvota, kabiji kechi kuvotatu ne, mino ne kumona awa muntu tubena kuvotela ukaleta bukomo mukyalo kyoonse. Kabiji nabyo tukobaanga bino, kechi twafwainwa kulubako lusangajibwe lwetu lwi tumweshwa Lesa wetu mu kuyanda, kufwa ne kusanguka kwa Yesu Christu nkambo yetu pa Pasaka.

Kikwaabo, twapika sante kubapatili betu ba Smart Chinyanwa, S.S., ba pa Emmaus Spirituality Centre, abo baji kwitutwasha mukunengesha aano maafunde a mu Kwaleshima a mu mwaka wa 2006.

Kyapelaako, ateba ba JCTR twimisakisha Kwaleshima ya mapeesho ne yakuloomba. Tukekala ba lusangalalo pakumvwa kwi anweba pa ano Mafunde pa maambo awama. Masuko ne mepuzho enu pa ano mashimikila aketukwashako kuwamisha kulutwe.

Inge mukasaka aano mashimikila mumusango uji yense, mukonsha kwitutumina pa: jctr@jesuits.org.zm, ne kukwasha tukemikwasha.

Twasanta biingi!

Amuwa

Simson Mwale
Bboloka Bubala Nchimunya, S.J.

MULUNGU MUTANSHI MUKWALESHIMA-MWAKA B 05 MARCH 2006.

Bitango Bitanshi: Ntendekelo 9:8-15
Bitango Bya Bubiji: 1 Petelo 3:18-22
Maambo Awama: Mako 1:12-15

KIMYE KYAFIKA

Langukukai muuntu ubena kuya ku kipatela na maambo akumvwa mashika. Ubena kwijizhanya amba ubatomenga muchi wakulekesha bitaanta, bino lukatazho kechi lubena kumweka kupwa ne. Ba dokotala kepo bafukula amba kimye kyanji kyafika kya kumupima kumona tulongolo tuleta "malaria". Uno wamulume wakana maambo, kwi aye, mashi azhila kya kine-kine kya kuba kechi akonsha kwingijishiwa mu bya kupima ne. Mwakonsha kulangulukapo byepi na uno muuntu? Kya kine wapuswa kimye kyafwainwa kya kumukwasha!

Lelo ke mulungu mutanshi mukwaleshima, kimye kiseenda mooba makumi ana. Akino kyo kimye kyotwafwainwa kubikako ngovu mukuzhikilwa na nzala, kulomba ne kupana. Abino byoonse byapewa kwi atweeba kuba amba tutaana jishiinda ja lulapilo lwa kine. Yesu mu maambo awama a lelo ubena kwamba kwi anweeba ne amiwa, "Kimye kyafika!". Mu bumi bwetu, kimye kya kulapila ne kwitabila maambo awama ko kiji kimye kyoonse. Bino kwaleshima ke kimye kya nengela, kimye kipwilo kyoonse kikwatankanya ngovu yakyo ne milombelo mukulapila kwa kine.

Mukutendeka kimye kyazhila kya kwaleshima, Yesu witwiita kwenda nanji kuya mukiselebwa. Akuno kwitwa kwakonsha kuleta kuchina nangwa booma! Anweeba bamo mwayapo kala ku "Western Province", mwayuka amba, mukiselebwa, javula abya biintu bikwasha bumi bya muuntu bifwamo. Mu kishinka kine, kiselebwa kikeba bukwasho. Pano nanchi na maambo ka muuntu kyoakonsha kutemwa kwikala mu mpunzha ya yeenka uno musaango? Na maambo ka akwileengela buyaanji ne kwipelula obewa mwine?

Yesu waasuka jino jipuzho mu maambo awama a lelo: "Kimye kyafika ne bufumu bwa Leesa bwafwenya peepi. Lapilai ne kwitabila maambo awama". Aba baji mu busulu, biji noobe aba bapotesha mu bisaankanyi betubula amba kupima buloongo ke byoonse. Baantu bamo na maali avula akukonsha kwimanya busulu bwalondoloka, bakankalwa na maambo akubula kwikala na maana akupima buloongo. E-e, kimye kyafwainwa kwiya, pano kimye kya ka? Yesu witubula amba, "Bufumu bwa Leesa bwafwenya peepi. Lapilai ne kwitabila maambo awama".

Kyakutendekelako, kwaleshima ke kimye kyotwinengezha kusekelela butemwe bwakila bwa Leesa abo bwadolokele mu kuyanda, kufwa ne kusanguka kwa ka Yesu Klistu. Pano nanchi tunengezha byepi kino kimye kyakila ku neema? "Lapilai ne kwitabila maambo awama", byo byoetubula Yesu. Aluno ke lwito kwi atweeba kusingya ngikelo yeetu ne kulamachila ku maambo awama-Yesu mwine. Nambilo imo ya mu ki Bemba itundaika amba, "Kwajinga kujimuna kechi kwafwile muuntu ne", kulumbulula amba kujimunana kushinda lufu lwakonsha kukanyiwa. Na onkao maambo, kikwasha kumvwina ku lujimuno. Kimye kya fika kya atewwba kya kupesa-pesa bulunda byeetu umo na mukwabo, ne kwikambizha atweeba beene kutundaika mulinganya, mutende, butemwe ne mushingi wakila pa kachi kete etweeba beene.

Kwi atweeba tuji mu Zambia, kimye kyafika jikwabo, kyotwafwainwa kusala bamataangi beetu. Aauno mwaka wa 2006 ke mwaka ye tusakwikala na bunsaaaji bwa ndamakyalo, bakwitwimenako mu nzubo ya mizhilo ne ma kansela. Nachi kyayilamo byeepi mu uno mulungu mutanshi wakwaleshima Yesu kwituvululako anweeba ne amiwa amba uno mwaka ne byoonse bisakumweka ke bupe kufuma kwi Leesa abo bo twakonsha kumona kuba amba kechi bwaonauka ne. Kabiji atweeba boonse twayukishaatu kuba amba paji kiintu pekala ne meseko avula biingi. Aano maseko akonsha kwikala ke kusenda na zenzekela uno mwaka, kyakuba, mukuba byo, twapusa buwame ne kunengela kwa bimye biya kwi atweeba mu kimye kya bunsaaaji muno mu Zambia.

Kimye kyafika kwi atweeba kya kusala bantaangi abo bukakonsha kupana buntaangi bwalunbuluka ku kyaalo kyeetu. Pano bino buntaangi bwa yeuno musaango bwakonsha kusalwatu kana inge atweeba boonse twalembesha kusala twauba kintu kyafwainwa kupichila mu ku vota inge kimye kyafika. Buntaangi bwalumbuluka bwakonsha kwiyatu kupichila mukulumbuluka kwa nguvu yetu noobe baantu. Ke na maambo akino, bamataangi ba kipwilo kya Katolika(bishops) mu kwaamba kwaabo mu 1978 mwaka yetwajinga na bunsaji baambile patokatu too amba, "Twatundaika baantu beetu boonse kwingijisha luusa lwaabo lwa ku vota ne kuyuka kuba amba ke mwiingilo wabo noobe beena klistu ku vota". Mu kuuba byonkabyo, beena klistu basendako lubaji mukushimika kafulumenda wawama, awo wingijila baantu boonse.

Kimye kimo, atweeba beena klistu tutopeka pakatampe aba baji mu buntaangi, maambo tulanguluka kuuba amba akino kyokitufwainwa kulondela lwito lweetu noobe bangauzhi. Bino inge kimye kyafika kya kusala mussango wa bantaangi bo tukeba, kechi tutolamo lubaji mu bunsaji ne, maambo kechi tumona kino noobe mwingilo wetu ne atweeba beena klistu. Twapasha awa muuntu ye twaji kutena pa kutendeka ube jizhanyenga na mashika bino kasa abula kusaka kupimwa kutala amba bamone twishi/tulongolo tuleta "malaria" ne. Kechi kyafwainwa kubuka lukatazho peulutu ne, poso kuya ku mizhazhi yileta lwine lukatazho. Twayai tuvotele baantu bakakonsha kutwaala kyaalo ku bukomo, mulinganya ne mutende wa mwanamukazhi, wamulume ne mwanyike uji yense. Ke lulombelo lweetu naamba tusakusenda uno mukwekele na muneema, kasa tulanguluka namba, "Kimye kyafika".

Mepuzho akulangulukapo ne kushilanana mu biteente.

- Nanyi misaango ya mingilo yonsakwitumpamo mu kino kimye kya kwaleshima-biji noobe kuzhikilwa na nzala, kulomba ne kupana?
- Nakasuluka kwiya na kutolamo lubaji mu bunsaji bwa kinkumbawile. Kika nangwa kika ne?
- Nanyi musaango wa byubilo byo na konsha kumonanga mu boba babeena kukeba kwikala bamataangi mu bunsaji bwa kinkumbawile bubena kwiya?

Kisela

Lakai pekale wamulume ye bashinjikinya ku kiliniki ku mukwaabo naangwa ku mukazhanji kiji pa bwipi. Ku kiliniki, wa mulume wijizhanya na mashika, mutwe kukola, kukoka ne bitaanta mu manunga-nunga. Panyuma yaku pesa-pesa, shayuka mu michi wafukala amba auno muuntu bamupime kutala tulongolo tuleta "malairia". Uno wamulume wakaana kabiji wafuma ne ku kiliniki.

Malombelo a pamo

- Nkambo, tukwashai kumona kukajilwa kwa bakwetu. Nkambo umvwai kulomba kwetu/ Twapopwela mwitumvwa/
- Nkambo, twalomba mupashi wa kwipana jibiji mu kutundaika mulinganya, mutende, butemwa ne mushingi wakila mubwikalo bwetu. Nkambo umvwai kulomba kwetu/ Twapopwela mwitumvwe/
- Nkambo, mu kutendeka kino kimye kya kwaleshima, twalomba kuuba amba tukonshe kuswa lwito loobe lwa kulapila ne kulamata ku maamboawama. Nkambo, umvwai kulombe kwetu/ Twapopwela mwitumvwe/

MULUNGU WA BUBIJI MU KWALESHIMA - MWAKA B 12 MARCH 2006

Bitango Bitanshi: Ntendekelo 22:1-2. 9-13. 15-18
Bitango Bya bubiji: Bena Roma 8:31-34.
Maambo awama: Mako 9:2-10

KITUWAMINA ATWEBWA KWIKALA KUNO

Mu maambo awama aleelo, bana babwaanga basatu; Petelo, Yowani ne Yakoba bayuzhwa na kisangajimbwe pakumona Yesu Kilisitu waaluka mukumwekana, ke usametu nobe juba. Pa bana bawanga bonse, Petelo waimene ne kwamba amba: *"Mino kituwamina atwebwa kwikala kuno, kana mwaswisha, amiwa nsakutungu makunka asatu, imo yenu, imo ya Mosesa, ne imo ya kwa Elija"*. Mu milaangwe yanji, Petelo wasakile amba aluno lusangajimbwe lutwajijike. Nachi akino kintu kyubikwa ne kwi atwebwa anyi? Banga pe atwebwa bakonsha kusaka amba lusekelelo luji nobe lwa masongola nangwa bikwabo lwatwajijika? Kyo kintu bambila amba kyataminako bintu byawama ke kya kuba amba bifika kumpelo, angwa amba biji na mpelo!

Bino Yesu, kuyukishatu amba mwingilo wanji wajinga wa kupulusha ntanda yonse mu kusenda musalaba, kechi washajiletu mu alwa lusangalalo ne. Na biji byo twaunvwa mu Bitango bitanshi, Abalahama bamuteela amba Nkambo wa kiketekelo kyetu namambo akusha bunonshi bo ajinga nabo ne kulondela jiji ja Leesa. Mino vuluka kuba amba mwine Abalahama ne mwina kwanji Sala bakotele ne kukota pa shita yo basemene mwanabo Isaka. Akino kyajinga kimwesho kya kumweshwa amba mulaye wa kwa Leesa ukafikizhiwa. Kampe ne bano bakote baambile mumichima yabo amba: *"Kituwamina atwebwa kwikala kuno"*.

Ne pakuba amba Abalahama waswishile Leesa kumufumya pa buumi bwanji bwabunonshi, ne kumwingijisha, kyo kintu kiine kyalengela amba bamutele Nkambo wetu wa kiketekelo. Buumi bwetu nobe bena Kristu, ke lweendo lwa ku bwite bwa Leesa alo Mupashi wanji wazhila witukwasha mukwasuka. Kimotu, Kwaleshima ke nshita imo tufwainwa kwendela pamo ne Yesu-Kusha bunonshi bwetu bonse ne kuyanji pamo nanji.

Mawi ano ameena biinji mu kyalo kyetu kya Zambia, kikatakata na kusala kwa Ndamakyalo kukekalako uno mwaka. Panyuma ya myaka itano, bantangi betu bakwabo bakisakishaatu kutwajijikapo, kabiji baamba na mumichima yabo amba: *"Kituwamina atwebwa kwikala kuno"*. Kishinka kya kwamba amba bakwabo bantangi bapijilwa kwikala pakifulo kino, kabiji kechi bemoni kwikala ne bantu bakwabo jikwabo ne. Na mambo abino, bakooba kiji kyonse pakuba amba bakabwelelepo pakino kifulo.

Nanchi inge twalangulukapo, kyakonsheka kuba kyaubile Abalahama ku bantangi betu aba basaka kwikala bandama kyalo leelo nyi? Mino inge atwebwa tuji mubipanyi bya bano bantu, twikikonsha anyi? Kishimpi kimo kyamba amba: *"Sunga nshingo yobe maambo buluungu kechi bwashuupa ne"*. Inge paji kintu kyo usaka kusunga pabino bibiji, naketekela ukonsha kusunga nshingo, maambo buluungu bukusha kutainwa shita ijitu yoonse. Kimotu, mukusala kwetu pa Kyalo kya Zambia ne bipanyi biji nobe MMD, UNIP etc, nangwa amba kusala muntu, twayayi tusale kyanemeshapo, akyo ke Zambia!

Naanchi, twayayi tulombe pakuba amba, shinta ya kuvota inge yafika, tukasalepo kutaya buluungu bweetu pa nshingo, pakuuba amba tukapulushe kyaalo kyetu. Kabiji tulombe pakuba mupashi wazhila witushiinkule matwi pakuuba amba tuumve jiji ja kwa Kristu awo amba unakwitwika kweendela pamo mulufu ne lusanguko lwaanji. Lekayi tulombenga amba: *"kyakini kituwamina kwikala kuno, mino Nkambo, mwitupeko kiketekelo kya kwitukwasha kutwajijikapo mu lweendo lwetu!"*.

Meepuzho a kulangulukapo mu Biteente byeetu.

- Nobe Ntaangi ku kiteente, naangwa mpuunzhya iji yoonse, ukoonsha ku paana kifuulo kyobe ku bakwako nakizaku nyi?
- Kika kya neema mu buumi bwami, abiji nobe kusala kuba kyo nsaka, nangwa bisaka kisemi kyami, naangwa amba kusala bisaka kipanyi kyami pe bisaka kyalo kyonse?
- Naachi nji muntu wa musango ka? Nanchi ji nobe awa usakatu bunonshi inyi?

Kakiseela

Kwikale bisemi bibiji (A ne B). Muntu wa mu kisemi kya mu A, wikaleenga buloongo, kuja buloongo, kuvwala ne bana banji wibatuma kusukulu. Kisemi kya B, kikale kyayanda. Kana kufuma ku kisemi kya A kabula bansemi yakako pa buyanji wa kisemi kya B. Mino abo baashinka matwi ne kubapo kintu kiji kyonse ne.

Maloombelo Mu biteente

- Anweba Nkambo, tupenai ngovu ya kuyuka mwingilo wetu wa bwina kristu. *Nkambo twalomba! Twapopwela muumvwe malombelo etu!*
- Nkambo, kwaluka kwenu ne kubengeshima kwaletete kisangajimbwe mumichima ya bana ba bwanga, lekai ne atweba twikale ba kuleta lusangalalo mu mizhi yetu. *Nkambo twalomba! Twapopwela muumvwe malombelo etu!*
- Anweba nkambo, nabyo tusakisha kwendela pano nenu, lekai twikale ba kwasuka kulwiito lwenu, pakuba amba tukasangalele pamo mulusanguko lawenu. *Nkambo twalomba! Twapopwela muumvwe malombelo etu!*

MULUNGU WAWUSATU WAKWALESHIMA YEAR B 19 MARCH 2006

Bitango bitanshi: Kulupuka 20: 1-17
Bitango byabubiji: 1 Korinda 1: 22-25
Mambo Awama: Yowano 2: 13-25

KIZAKU KYA NZUBO YENU KIKANGIPAYA

Kubena Yudeya, Kipwilo kyajinga nzubo yazhila. Kechi kibapelengatu kimye kya kupana milambu ne bitapisho, kyajinga kya kwimenako Lesa. Mubipwilo byonse mwajinga Lesa. Aye nzubo yabujilenga bantu amba Nkambo Lesa kechi wibashile ne, nangwa bajinga bandenga mambo. Kyakine kipwilo kyajinga ke kintu kyanema kuji bena yudeya bonse. Byo azhingijile Yesu pakumona amba kipwilo kyabashanji be kyalula ke kyakupoteshelamo.

Byonka byo twamona, kuzhingila kwa Yesu pakutookesha nzubo ya Nkambo kwajinga kwaungauzhi. Kyamukolele kyakine kine pakutana amba nzubo beyonauna. Mambo abyonkabyo Yesu waubile kintu kyalingile kuleta moyo mukachi kubumi bwanji. Wapangile bonse bajinga nakupotesha mukipwilo. Akuno kwalengeshe bantu kuzhingila batendeke ne kukeba mashinda akumwipayilamo. Nanchi Yesu wataine pi ngovu yakuba abule moyo wakuchina?

“Kizaku kya nzubo yenu kikangipaya.” Ano mawi o aishile mumilanguluko yabana banji babwanga pakumona Nkambo yabo wazhingila. Auno ye muntu watenenwe bingi kuleta bukine, ne wuchibilwa mambo bwawama, nebololoke mutanda yonse. Kechi wajinga na moyo wakuchina bakulumpe bamubipwilo ne. Aye kechi wajinga na moyo wa kuchina lufu ne. Mubitundu bya bakwetu bamba amba “Ujijila nvula, ujijila ne matipa”. Kya kine kine, bena krishitu bonse balinga kwiinengezha kumona lumanamo ne lufu mu mingilo yabo. Martin Luther waku America wambile amba “Inge ukyangye kutanapo kintu kyowalinga kufwilapo ninshi mukyangye kutendeka bwikalo”. Nanchi anweba ne amiwa twatanapo kintu kyotwalinga kufwilaponyi?

Awuno mwaka wa busaji muno mukyalo bintu byavula bisakumwekana. Aba babena kukeba kwikala bandamakyalo basakukeya kwi atweba nakwitulaya bintu bya vula byo basaka amba baketubile. Akino ke kintu kyawama bingi mambo kibena kwitupako kimye kyakuyuka bintu byo baketubila inge twibasala. Mino twayuka amba bantu bamo ayino shita basakutukangatu bakwabo nakuleta bakwabo panshi. Abe bantu bakekala bantangi babubela, nangwa bawivi.

Yesu lelo jino ubena kukeba bashetu ne bainetu ba bololoke bwakine aba baswa kwingijila bantu. Bekale bakubula moyo, kabiji balinga kwimana nakukanya bintu byabula kufwainwa. Abino bintu byalinga kwitukwashako kumona bantangi babyepi botusakusala. Abano baketukwasha kumona amba aba bonse betubepanga bekileka, kabiji bekale nawumvu. Mumashinda abyonkabye kipwilo kyetu kisakutokeshewa kikatakata mukino kimye kyabusaji. Kisakwikala kyanema kikupu kuvuluka mawi amana ambile bamashikofu saka busaji wa mu 1996 ukyangye: “Tubena kubulako bena krishitu bonse amba bamone kubamba mapati onse ateeke mana kubintu byabukine biji nobe, kukwasha bayanji, kukwasha bakajilwa, ne bya bujimi mukino kimye.” Aba bonse basakubula kwamba pabino bintu byanema kechi bebvotele ine.

Nzubo yetu yamizhilo (parliament) nayo yibena kukebekwa kutokesha mu uno mwaka. Twayuka namba ayino nzubo yanema kyakine kine mambo yo yitala pamizhilo yitangijila kyalo. Kimye kyabusaji ke kimye kya kupyanga munzubo inge mwafita. Nanchi twiipuzhe atweba bene mepuzho abibye: Bantangi betu baingila byepi mummyaka yitanu yapitapo? Nanchi abo baji bakwimenako bantu bebasajile, abo bebatumine kunzubo yamizhilo? Betwendejilepo nangwa kwitupempula kumizhi yetu? Ano mepuzho asakwitukwashako kumona bantu babyepi bo tusakusala auno mwaka. Busanji wuvululako bamatangi amba bantu bakebepuzha byo baingijile kimye kyo bajinga nakutangijila, kampe bundamakyalo, nangwa bu MP, nangwa bukansela.

Lusanguko lwa Yesu Krishitu katataka lufike. Lekai tulombe mukino kimye kya kwaleshima pakuba kitukwashe kumona bintu byabyepi bibena kukebebwa kutokeshwa kwi atweba bonse nangwa mukyalo kyetu. Tulombe pakuba akya kizaku kyajinga na Yesu, akya kyamutwajile ne pamusalaba kikale ne mwi atweba, kabiji kitulengeshe kukeba bintu bya bololoke mukuno kasala kwa uno mwaka. Kabiji ano mawi akwambamba "Kizaku kyanzubo yenu kikangipaya" afikizhiwe.

Mepuzho akulangulukapo mubitente

- Kujipo bintu bimo mubumi wami byo nalinga kufwilapo nobe mwina Kristu?
- Nanchi aba betutangijila aye myaka yitanu yapita baingila byepi?
- Nanchi amiwa nemeka na mushingi nzubo ya Lesa?

Kimwesho

Kwikale bantu babiji babena kukeba kwimana pabuntangi (mukipwilo, nangwa pabu kansela). Awe wumo engijishe akino kimye nakutuka bakwabo, nakupana mali kubantu. Kabiji abule kwambapo pabintu bya ukomo. Awe muntu mukwabo engijishe akino kimye nakwamba pabintu bisakuleta bukomo mutanda.

Malombelo abena krishitu

- Nkambo, tubenakulomba amba mwitupe mupashi wa bukine ne bololoke muuno mwaka bwa busaji. Nkambo mumvwe milombelo yetu....
- Nkambo, twalomba namba mwitupeko maana akumona bintu bibena kukebekwa kutokeshwa mwi atweba ne mukyalo kyetu. Nkambo mumvwe milombelo yetu....
- Nkambo, tubenakulombelako bamatangi betu pakuba bengijishe akino kimye nakwamba pabintu bisakuleta bukomo mukyalo kyetu. Twapopwela mumvwe malombelo etu....

MULUNGU WA BUNA MU KWALESHIMA -YEAR B 26 MARCH 2006

Bitango bitanshi: Byambo 36:14-16,19-23.
Bitango bya bubiji: Efisesa 2:4-10.
Mambo awama: Yowano 3:14-21.

KYEYA KYAIYA PANO PANTANDA

Atweba bonse twayuka buneme bwa kyeya. Kwakubula kyeya twakonsha kwikala nobe ba mpofu kabiji kechi twakonsha ne kumona kuwama kwa kyalo ne. Mujishinda jikwabo kyeya kitukwashako kumona byawama ne byatama. Kyeya mujino jishinda kitukwashako kulenga milanguluko yawama. Mu mambo awama a leelo, twaumvwa jishimikila ja yesu ne nikodema kabiji yesu bamufwanyikizha na kyeya. Yesu ke kyeya kyaiya pano pantanda. Yesu uji nobe muzhi ye bashimika pa mutumba. Kuji kishimpi amba muzhi uji pa mutumba kechi ufya ne. Kya bulanda ke kya kuba amba yesu witumweshwa kyeya mino bantu batemwako mfinshi kechi kyeya ne. Inge kyeya kyanema mu bumi bwetu, kika kyo tusajila mfinshi?

Mu nzubo imo bashetu bamo baichile mwanabo wa mulume uji na myaka ya kusemwa jikumi ne ibiji amba bekalepo na kije. Mu kimye kyo bajinga nakije, bajinga tu na mutwe umo ye beisambilengapo, ne uno mutwe ke kubula kwesekanya kwa mingilo ya mu nzubo. "Mwanami", byatendekete bashanji, "inge watala pa mingilo mu ino nzubo, kechi wamona amba atweba, amiwa ne obewa twapa nkito yavula bainobe ne banyenga yobe babiji nenyi?". Kwakubula ne kutaya kimye mwana wakumbwile ba shanji amba, "nasanta pa kungipuzha, mino nayukishatu namba kechi twibapa nkito yavula ne twaesekanatu pamo." Pakumvwa uno mukumbu, bashanji bambile amba kyawama, mino twaya tuptulukemo mu mingilo ingijiwa mu ino nzubo kabiji tumone byo twaabana mingilo.

Inge twabuka lukelo nzubo ikebwa kupyanga, twafwainwa kuja, lukelo, mute ne mabanga, kabiji ne masanyi akebwa kovwa. N'ganyi wingila byonse bino? "Bamama ne banyenga yami" byo akumbwile mwaana. "Mwanami mbena kwipuzha jikwabo, n'ganyi wingila nkito yavula mu ino nzubo? Ba mama ne banyenga yami. Byo ufuma ku sukulu utana kajo ka mute banengezha. Panyuma ya kuja bovwa jikwabo masanyi ne mipika kabiji batendeka kunengezha kajo ka mabanga. Mema ne nkunyi bikebwa. Mabanga bakumba nshima kabiji masanyi ne mipika be byovwa jikwabo. N'ganyi wingila byonse bino? "Ba mama ne banyenga yami" byo a kumbwile mwana. "Mwanami mbena ku kwipuzha jikwabo, kechi twibapa nkito yavula bainobe ne ba nyenga yobe nenyi?" mwana wakumbwile tu mu jiwi ja munshi amba, "namweshatu amba twapa nkito yavula ba mama ne ba nyenga yami mino kwibabula ne."

Aluno lo lukatazho luleta kyeya nangwa mujishinda jikwabo amba luno lo lukatazho lutana Bantu na mambo a kyeya. Bantu bachina kuleka mashinda amo o bomvwa bulongo mu mfinshi. Aba bonse bajila bakwabo pa mitwe mambo akubula kuyuka kwabo kechi bakeba amba bakwabo bafuma mu bulubi ne. Kwitabila Yesu Kristu kya lumbulula amba tuji na bulume bwa kutala pa bwikalo bwetu. Kwitabila Yesu Kristu kya lumbulula amba twafwainwa kufuma ku mashinda atama ne kwitabila lwito lwa mwina kristu.

Byo tubena kwingegezha mu bya bunsaji, atweba nobe bena Kristu twafwainwa kwikala bantu ba kulaba ne kukenketa ne kuyuka bibena kumweka. Kristu byo aji kyeya kabiji inge twabikapo ne lufunjisho lwa kipwilo, twafwainwa kuyukisha tu buloongo mingilo ya kafulumende. Inge twayuka mingilo ya kafulumende twakonsha ne kuyuka bantu baoloka bakonsha kwitutangijila bulongo. Atweba kechi twafwainwa kwikala nobe bantu babena kutala bantu saka bapama mpila ne mino twafwainwa kwitumpa mu mingilo ya bunsaji.

Uno mwaka twafwainwa kusala kyeya kyaiya mu ntanda yonse. Saka tukyanye kufika ku bya bunsaji uno mwaka twafwainwa kwitumpa mumingilo ya ku funjisha mu bitente ne muma zubo etu-kabiji ne lufunjisho lwa kipwilo lutala pa bwikalo bwa Bantu ne kwesekanya. Lubaji lukwabo lwakonsha kubula bantu na mambo abya bunsaji ke mashikopo ne ma waileshi. Inge twaunvwa tu ku mawaileshi etu

muntu wakonsha kulanguluka amba kuji tu kipanyi kimo kikemana mu bya bunsaji. Mino aba bonse bengila mingilo ya kubula bantu nobe kunzubo ya mabilabila baji na luusa lwa kubula bantu amba kuji bipanyi byavula. Tufunga bonse mu Zambia bakambizhe amba, “tubena kubula bonse batala pa bipamo bya kubulan’gana ma sawakya kupichila mu mashikopo ne muma waileshi amba bafwainwa kwingila mwaila mingilo yabo. Abano bafwainwa kubula bangikazhi bipanyi bikemana byonse. Kabiji tubena kuketekela amba abano ba mingilo bafwainwa ne kuleta mitwe yawama ku kafulumende.

Byo tubena kufika mu kimye kya kusanguka kwa Yesu Kristu mu milungu isatu twafwainwa kwikala Bantu ba kyeya ne ba kishinka. Kechi twafwainwa kushala mu bulubi nangwa mu mfinshi ne. Tulombe kuba amba kyeya kya Yesu Kristu kya konsha kwitusamina kimye kyonse mu bumi bwetu nobe beena Kristu pakuba amba tushinde mfinshi ne boba baji na moyo. Kusanguka kwa Yesu Kristu kwalumbulula kushinda mfinshi. *“Kya kine kyeya kyaiya pano pantanda.”*

Mepuzho akulangulakapo ne kushilan’gana mu bitente

- Njipo na lubaji mu ku funjisha bya bunsaji ne mingilo ya kafulumende nyi?
- Neinengezha kwikala ne kwimena bukishinka nagwa kuji makatazho nyi?
- Njipo na kizako kya kuswisha Yesu Kristu mu bumi bwami amba ye kyeya kyaiya muno muntanda nyi?

Kimwesho

Mweshai kisemi kiji na bantu batanu. Mu kino kisemi mwafwainwa kwikala inetu ne bana babiji babakazhi bengila mingilo yonse ya pa nzubo. Juba jimo mweshai mwana wamulume ubena kwisamba ne bashanji pa mambo akubula kwitumpa mumingilo ya pa nzubo nobe kovwa michiba ne mipika, kupyanga ne mingilo tu ikwabo. Awa mwana wamulume walangulukile kwitumpa mu mingilo yapanzubo.

Malombelo a kipwilo

- Anweba lesa tubena kulomba amba twikale Bantu benda mu kyeya kimye kyonse kabiji kechi twafwainwa kwikala Bantu ba mu mfinshi ne moyo ne.
- Anweba lesa tubena kulomba amba kyeya kyenu kisame pa bena kristu bonse. nkambo twalomba...
- Anweba lesa tubena kulomba amba mupeshela bisemi byetu mu kino kimye kyo tubena kupembelela kusanguka kwenu. Nkambo twalomba.

MULUNGU WA BUTANU MU KWALESHIMA -YEAR B 05 MARCH 2006

Bitango bitanshi: Yelemiya 31: 31-34.
Bitango bya bubiji: Bahebelu 5:7-9.
Mambo awama: Yoano 12: 20-33.

TALAI! MBENA KULAYA LULAYAN'GANO LUPYA

Mu bitango bitanshi bya lelo, ngauzhi yelemiya wamweka nobe muntu wa bukaji. Uno ngauzhi bamutuma kuya mu kubijika mambo a Yahweh kubantu babula bukishinka mu lulayang'ano lwabo ne lesa. Mino kino kechi kyawama ne. Javula ngauzhi yelemiya ujimuna bantu na mambo akubula luketekelo ne lonaiko. Na mambo a kubijika kwa lonaiko, yelemiya bamutuka, bamukana ku bantu ne kumutaya mukaleya.

Nangwa mukachi ka makatazho muji lonaiko ne kubula luketekelo, yelemiya wamwasha bulume bwa kufuma mu makatazho. Nangwa wajinga na luketelo, yelemiya wayukile amba lesa ubena kwingila bintu bipya mu bumi bwanji. Inge twatala mu bumi bwa yelemiya, lesa kechi walekele bintu byatama kutwajijila mu bumi bwanji ne. Nangwa lulayan'gano lukebwa bantu babiji, lwitabilo lwa muntu umo, kechi lonaula lwitabilo lwa yewa muntu mukwabo ne. Nangwa bantu bakankalwa kwikala bwikalo bwa kishinka ne lesa, aye lesa ukeba kulaya luyang'ano lupya na bantu.

Akino kyakonsha kwituletela lusekelo ne luketekelo. Anweba ne amiwa twayuka byo tubula kufikizha milaye yo twiilaile ne lesa. Kechi twafwainwa kupembela ba ngauzhi kwiya mu kwitubula kukankalwa kwetu ne. kukankalwa kwetu kumweka mumilaye yo twiilaile ne lesa mu lubatizho, milaye ya masongola, milaye ya bu patilisho ne milaye ikwabo ya kwingijila lesa. Byo tukeba kumvwa ke bino amba, "talai amiwa mbena kulaya lulayang'ano lupya." Lesa ubena kutendeka kwingila mingilo ipya mu bumi bwetu pano kiji kwi atweba kuteshako mana ku ino mingilo. Lesa kya kine ubena kwitwita amba tutendeke nanji lulayang'ano lupya. Abuno bumi bo tubena kwambapo ke bumi bwatutu kufuma kwi lesa. Lesa ubena kwitwita kabiji atweba kyetu ke kukumbula ku luno lwito.

Atweba bonse twakonsha kuswa amba kyalo kya Zambia kiji na mwingilo wa kupituluka mu mizhiilo ya kyalo kabiji tukeba mizhilo yawama ya konsha kwikala myaka yavula. Atweba bonse tubena kuketekela amba twafwainwa kwingijisha mizhilo ya katataka mu bya bunsaji bibena kwikalako uno mwaka. Kabiji tubena kukeba bunsaji bwa kubula mazhika kanwa. Bunsaji bwetu bwafwainwa kwikala bwa kwesekanya. Twaketekela anweba bangikazhi bonse mu Zambia mwayuka nsambu yenu, kukasuluka kwenu, ne mingilo yenu mu myaka itanu yapita. Twafwainwa kwikala bantu bayuka bantangi betu byo baingila mu kafulumende. Inge bantu babula kuyuka bino bintu bafwainwa kuyuka pakuba babwele mu jishinda.

Mino mwafwainwa kuyuka amba, pakuba bino bintu bya katataka bingijiwe kuji mepuzho o twafwainwa kupasa. Twaumvwa mu mambo awama amba, "umvwe nkunwa ya ponena panshi ne kufwa ne, ikashala mu mushiji, mino umvwe nkunwa yafwa ikasapuka ne kupanga kajo kavula." Bintu bya katataka lesa byo abena kuleta pakachi ketu byafyainwa kwingila inge twaswisha kufwa kumilanguluko yetu yatama, kubutanyi ne kunyanchijila bantu bakwetu. Bipanyi biitumpa mu bya bunsaji bya konsha kwingijila pamo inge bantu baswisha kufuma ku yoya milanguluko ya kwitemwa abo bene, kabiji ne milanguluko yatama. Twakonsha kwikala byepi na luketekelo amba mizhilo yo tukekala nayo ikaswishiwa kubantu bavula? Kino kiji nobe lufu lwakonsha kuleta bumi mu ntanda yonse ya Zambia.

Ino mitwe yakonsha kufikizhiwa bulongo inge bantu patanshi batemwa kyalo kya Zambia kukila abo beene. Bishina bisatu bya bipwilo byonse –Evangelical Fellowship in Zambia (EFZ), Zambia Episcopal Conference (ZEC), ne Council of Churches in Zambia (CCZ), mu nkalata yabo kubena kristu saka tukyangye kusasala mu mwaka wa 1991ne, babujile bena Zambia bonse amba kintu kikatampe mu bya bunsaji ke kwikala ba kutala pa bubwame bwa bantu bonse mu Zambia. Nangwa

tuji mu bipanyi bya pusana-pusana atweba bonse twibena Zambia babena kukeba bukomo bwa kyalo kyetu.

Mu uno mulungu wa mapesho,tulombe mu kusanta kwi lesa na mambo a bimwesho bibena kumwweka.twafwainwa kulomba amba bunsaji bwa uno mwaka bwikale bwa kwitutwala kulutwe kabiji ne kwituleta pamo pakuba kyalo kyetu kya zambia kiwame. Kabiji twayai tu twajijile kulomba mu kino kimye kyo tubena kuvuluka buyanji bwa yesu amba tutanepo kimye kwa kwikala munshi ya musalabu kabiji ne kufunda amba bwikalo bwa kishinka bwiya inge twaswisha kufwa ku byonse byatama. Lesa ubena kwamba kwi atweba amba, "*talai mbena kulaya lulayan'gano lupya.*"

Mepuzho akulangulukapo ne kushilan'gana mu bitente

- Nasunga milaye yami ya lubatizho, masongola, bupatilisho nangwa bwina kristu bwami nyi?
- Njipo na kizako kya kutwela mu lumvwan'gano ne lesa nyi?
- Twinengezha kwingila na ba membala baji mu bipanyi bikwabo bya bunsaji ne kutwala ntanda yetu palutwe nyi?

Kimwesho

Mweshai bantu baji mumasongola kabiji abano bantu baikala pamo moba avula. Umo pa bano bantu babiji azhilulule mulaye bwa bukishinka nangwa amba kulamachila. Mweshai amba awa bwa kishinka bwalekejileko mambo mukwabo bwa wazhilulwile mulaye.Bulunda bwabo bwatendekele jibiji, kabiji kisemi kyajinga bingi na lusekela na mambo a lumvwan'gano mu nzubo.

Malombelo a kipwilo

- Anweba lesa tubena kusanta pa bimwesho byo mwamwesho mu bumi bwetu amba kyakine muji bintu bipya kabiji ne lupimpu. Nkambo twalomba.....
- Anweba lesa tubena kulomba amba mu uno mwaka wa bunsaji twikale bantu bakwendela mu jishinda jimo kabiji twikale ba kwingijila pamo mu milanguluko ya kyalo kyetu kya zambia. Nkambo twalomba.....
- Anweba lesa, byo tubena kufika kwipi mu kusekelela kusanguka kwenu tupepoi kimye kya kwikala munshi ya musalabu ne kulomba pakuba tuyuke amba, bumi bwawama bwiya kupichila mu lufu. Nkambo twalomba. Twapopwela mumvwe malombelo etu.